

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ПАВЛА ТИЧИНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-
ОСВІТИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

_____/А. М. Гедзик/

« ____ » _____ 2016 р.

**ПРОГРАМА
державного екзамену за фахом для студентів ОС «магістр»
денної та заочної форм навчання
спеціальності 8.03050801 «Фінанси і кредит»**

ПОГОДЖЕНО

науково-методична комісія ННІ економіки та бізнес-освіти
протокол № ____ від « ____ » _____ 2016 р.

Голова НМК

_____ доц. Н. О. Пачева

СХВАЛЕНО

кафедра фінансів, обліку та економічної безпеки
протокол № ____ від « ____ » _____ 2016 р.

Завідувач кафедри

_____ доц. М. А. Слатвінський

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Атестація здобувачів вищої освіти – магістрів за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит» Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», «Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (від 23.11.2011р.), галузевого стандарту вищої освіти, стандартів освітньої діяльності і стандартів вищої освіти, інших нормативних актів України з питань освіти, Статуту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Атестація випускників здійснюється Екзаменаційною комісією з метою встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандарту вищої освіти за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит» після завершення теоретичної та практичної частини навчання. Атестація здійснюється на підставі оцінки рівня фахових (загальнопрофесійних і спеціалізовано-професійних) компетентностей (знання, вміння, комунікація, автономність та відповідальність, інтегральна компетентність) випускників, передбачених відповідним рівнем Національної рамки кваліфікацій і освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит».

Державний екзамен за фахом складається з двох частин – теоретичної і практичної. Теоретична частина містить три питання, на які треба дати вичерпну відповідь. У практичну частину входить задача, за результатами вирішення якої оцінюється вміння студента використовувати здобуті знання для розв'язання фахових завдань. Екзамен проводиться за білетами, складеними відповідно до цієї програми.

Перелік професійних дисциплін до державного екзамену за фахом за спеціальністю 8.03050801 «Фінанси і кредит» освітнього ступеня «магістр»:

1. Податковий менеджмент.
2. Страховий менеджмент.
3. Фінансовий менеджмент.

**ПЕРЕЛІК ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАГІСТРА ЗА
СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 8.03050801 «ФІНАНСИ І КРЕДИТ»**

Знання і розуміння:

- сучасні знання з теорії фінансів і кредиту, організації грошово-кредитного регулювання, банківської та біржової справи, організації кредитування, інвестування, фінансового менеджменту;
- базові знання про закономірності сучасного функціонування фінансово-кредитних установ (банків, недержавних пенсійних фондів, факторингових компаній, ломбардів, страхових, лізингових компаній);
- сучасні уявлення про основні страхові послуги та методи їх реалізації, про організацію різних форм страхування;
- базові уявлення про законодавчі та нормативно-правові основи побудови фінансової, бюджетної, податкової систем;
- базові уявлення про організаційно-правові засади функціонування фінансового ринку України та діяльності фондової біржі;
- сучасні уявлення про специфіку організації фінансової роботи підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

Застосування знань та розумінь:

- здатність до організації процесів формування і використання бюджетів (кошторисів) різних рівнів; забезпечення порядку фінансового планування, обліку і звітності у фінансово-кредитних установах;
- здатність формувати стратегію розвитку фінансово-кредитної установи в цілому та на окремих рівнях;
- вміння прогнозувати економічні процеси у сфері грошових, фінансових і кредитних відносин;
- володіння методиками аналізу результатів фінансової діяльності; визначення пріоритетів в умовах обмежених ресурсів; розв'язання нестандартних задач;

- здатність до контролю за використанням бюджетних коштів, за обчисленням та сплатою податків і платежів, за дотриманням правил надання фінансових послуг, проведення ревізій, фінансового аудиту;
- здатність створювати умови для розширення страхового поля, проектувати нові види майнового та особистого страхування;
- здатність управляти ризиками діяльності фінансово-кредитних установ;
- володіння специфікою організації фінансової роботи підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

Формування суджень:

- здатність прийняття рішень щодо операційної, аналітичної та управлінської діяльності фінансово-кредитної установи;
- використання методів проведення наукових досліджень на теоретичному та практичному рівні, реалізуючи виробничі функції фінансово-кредитної установи;
- здатність забезпечувати взаємозв'язок теоретичних положень та практичних напрацювань при розробці продуктів, організації роботи фінансово-кредитної установи, формуванні звітності та здійсненні аналізу її діяльності;
- здатність до реалізації оригінальних проектів, спрямованих на розв'язання складних економічних завдань;
- здатність до раціонального управління грошовими потоками підприємства.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Податковий менеджмент

Теоретичні, правові та організаційні засади податкового менеджменту

Принципи системи оподаткування в Україні та інших країнах.

Податкове право. Загальна частина податкового права. Спеціальна частина податкового права. Міжнародне податкове право.

Процесний підхід до державного податкового менеджменту. Системний підхід до державного податкового менеджменту. Об'єкт державного податкового менеджменту. Предмет державного податкового менеджменту. Функції державного податкового менеджменту. Функції планування, організації, контролю і регулювання податкової системи.

Поняття та сутність корпоративного податкового менеджменту. Предмет та функції корпоративного податкового менеджменту. Об'єкт, предмет і підсистеми корпоративного податкового менеджменту. Функції корпоративного податкового менеджменту. Взаємозв'язок функцій корпоративного податкового менеджменту з формами реалізації податкової політики.

Поняття та сутність податкової політики підприємства та її вплив на фінансові результати. Сценарії поведінки підприємства в податкових взаєминах з державою. Форми реалізації податкової політики підприємства.

Податкове планування та прогнозування податків і зборів

Бюджет України. Принципи планування та державного регулювання бюджету.

Сутність та основні цілі процесу бюджетного планування. Методи бюджетного планування. Метод коефіцієнтів. Нормативний метод. Основні проблеми бюджетного планування. Поняття і суть податкового планування. Принципи податкового планування. Критерії оптимальності в податковому плануванні. Показник прибутковості проекту податкового планування. Показник кількості обмежень проекту податкового планування. Показник

кількості обмежень проекту податкового планування. Показник ризиків проекту податкового планування. Методи податкового планування. Види і етапи податкового планування.

Поняття, сутність та методи податкового прогнозування.

Механізми податкового регулювання. Системний механізм податкового регулювання. Загальний рівень оподаткування. Структура системи оподаткування, що діє в країні. Застосування альтернативних систем оподаткування. Комплексний механізм податкового регулювання. Спеціальні податкові режими, що вводяться за територіальною ознакою. Спеціальні режими оподаткування, що вводяться за територіальною ознакою. Локальний механізм податкового регулювання. Механізми, пов'язані з об'єктом і предметом оподаткування. Визначення складу платників податків.

Податковий ризик-менеджмент

Сутність податкового ризик-менеджменту. Вплив ризик-менеджменту на виконання дохідної частини бюджету.

Основні податкові ризики та шляхи їх виявлення та оцінка.

Зміст, принципи та етапи управління податковими ризиками.

Методи упередження податкових ризиків. Взаємодія державних органів щодо недопущення розширення кола об'єктів і суб'єктів податкових ризиків. Шляхи упередження та усунення податкових ризиків.

Податкове рахівництво

Поняття, склад, об'єкти і суб'єкти податкового рахівництва Сутність та завдання податкового рахівництва. Податкове рахівництво в податкових органах і у суб'єктів господарювання як юридичних, так і фізичних осіб. Структура, принципи та методи ведення. Система податкового обліку. Організація податкового обліку на підприємстві. Первинні облікові документи. Податкова накладна. Накладна на відпуск ТМЦ. Товарно-транспортна накладна. Довіреність на отримання ТМЦ. Платіжні документи. Податкові реєстри. Реєстр отриманих і виданих податкових накладних. Книга обліку доходів і витрат суб'єкта малого підприємництва – юридичної особи.

Книга обліку доходів і витрат приватних підприємців. Облік і звітність по окремих видах податків.

Поняття, склад, об'єкти і суб'єкти податкового адміністрування. Поняття податкового зобов'язання і визначення його суми. Узгодження податкових зобов'язань. Звітність щодо податків і зборів. Звітні періоди та терміни подання звітності, порядок та відповідальність.

Перелік загальнодержавних і місцевих податків і зборів. Принципи і порядок їх встановлення.

Податкова звітність. Загальні вимоги до декларацій. Терміни давнини щодо визначення податкових зобов'язань та зберігання документів. Узгодження податкових зобов'язань

Облік платників податків

Сутність та мета обліку платників податків. Порядок ведення обліку платників податків у податкових органах. Порядок взяття на облік у податкових органах юридичних осіб, їх відокремлених підрозділів, договорів про спільну діяльність, нерезидентів. Перелік окремих реєстрів, які ведуть податкові органи. Відповідальність за порушення порядку реєстрації в податкових органах.

Порядок визначення та взяття на облік великих платників податків. Порядок зміни місця реєстрації великих платників податків.

Порядок взяття на облік у податкових органах фізичних самозайнятих осіб, фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність. Документи, які засвідчують реєстрацію в податкових органах юридичних і фізичних осіб. Порядок зняття з обліку платників податків у податкових органах.

Особливості обліку платників податку на додану вартість, платників єдиного податку, фіксованого податку та інших.

Облік податкових надходжень, організація сплати податків

Облік платежів в органах Державної фіскальної служби. Взаємозв'язок податкових органів і органів казначейства щодо надходження платежів і

зборів.

Порядок ведення особових рахунків платників податків. Форма особових рахунків, підстави для ведення особових рахунків та їх закриття.

Звітність податкових органів щодо надходження платежів до бюджетів, порядок її складання та надання. Взаємовідносини з органами казначейства та іншими державними органами.

Способи забезпечення виконання обов'язку по сплаті податків і зборів. Організація податковими органами повноти сплати податків до бюджетів усіх рівнів.

Види відповідальності за порушення податкового законодавства. Поняття та порядок застосування штрафних санкцій. Розмір та порядок нарахування штрафних санкцій при самостійному виявленні факту заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів. Порядок оскарження рішень контролюючого органу.

Порядок нарахування пені. Зупинення терміну нарахування пені. Розмір пені.

Управління податковим боргом

Поняття та сутність податкового боргу. Порядок визначення.

Джерела та шляхи погашення податкового боргу. Податкова вимога. Термін виникнення та припинення. Відстрочення і розстрочення сплати податкових зобов'язань. Порядок застосування податкової застави. Предмет податкової застави.

Податковий керуючий, його права і функції. Організація продажу заставного майна як винятковий засіб виконання платниками своїх обов'язків перед бюджетом. Цільові аукціони їх організація та проведення.

Поняття безнадійного податкового боргу та порядок його списання. Термін давнини щодо погашення податкового боргу платників податків перед бюджетом.

Теоретичні засади податкового контролю

Поняття, сутність та принципи податкового контролю. Шляхи проведення податкового контролю. Методи та форми податкового контролю. Види і способи порушень у сфері оподаткування.

Законодавчі акти, що визначають перелік контролюючих органів щодо контролю за своєчасним і повним надходженням платежів до бюджетів. Функції та відповідальність контролюючих органів та їх посадових осіб.

Планування та організація проведення перевірок

Сутність та види податкових перевірок. Порядок проведення камеральних, документальних невиїзних, електронних перевірок. Підстави та порядок проведення виїзних документальних планових і позапланових та фактичних перевірок. Порядок планування та проведення зазначених перевірок. Взаємодія контролюючих органів та платників податків при організації та проведенні податкових перевірок. Фактори корпоративного податкового менеджменту, що впливають на частоту проведення перевірок суб'єкта господарювання. Топології податкових схем, що застосовуються платниками податків. Ризиковий принцип планування виїзних документальних перевірок.

Порядок оформлення результатів камеральних перевірок, документальних виїзних і невиїзних, фактичних та електронних перевірок. Порядок вручення актів перевірок.

Порядок складання повідомлення-рішення. Підстави та обґрунтування. Порядок вручення повідомлення – рішення платникам податків. Порядок оскарження платниками податків повідомлення – рішення.

Контрольна робота податкових інспекцій у сфері справляння податків на споживання

Перелік та сутність податків на споживання. Порядок складання та терміни надання звітності по податках на споживання.

Організація та порядок проведення перевірок податків на споживання. Особливості проведення перевірок податків на споживання.

Види відповідальності платників податків за порушення порядку нарахування та сплати до бюджету чи відшкодування з бюджету податків на споживання. Порядок притягнення до відповідальності платників податків.

Основні ризикові групи податкового корпоративного менеджменту, що можуть слугувати підставою для проведення планових виїзних, позапланових виїзних та невиїзних документальних перевірок а також фактичних. Вплив на господарську діяльність платника податків результатів перевірок податків на споживання.

Контроль за правильністю нарахування своєчасністю сплати в бюджет податку на прибуток

Сутність податку на прибуток. База оподаткування, податкова ставка та звітний період по податку на прибуток.

Основні вимоги до заповнення показників податкової декларації з податку на прибуток. Основні реквізити декларації. Порядок заповнення та надання до податкових органів декларації з податку на прибуток. Податкові періоди. Підстави для визначення показників декларації. Терміни та способи подання податкової декларації. Можливість платника податків самостійно визначити податкові зобов'язання по податку на прибуток та виправити помилки минулих періодів. Терміни сплати податку на прибуток.

Форми та методи проведення контролю за повнотою та своєчасністю сплати податку на прибуток. Організація та методика перевірки розрахунків з податку на прибуток. Оптимальна організація податкового менеджменту на підприємстві, з метою недопущення встановлення порушень з податку на прибуток та застосування фінансових санкцій. Види відповідальності платників податків за порушення повноти нарахування та своєчасності сплати податку на прибуток.

Контроль податкових органів у сфері оподаткування доходів громадян

Сутність податку на доходи громадян. База оподаткування та ставки податку. Податковий період.

Порядок заповнення та надання декларацій до податкових інспекцій. Термін сплати податку. Порядок та терміни декларування доходів з громадян. Порядок та підстави заповнення показників декларації. Перелік основних документів, які можуть слугувати підставою для заповнення податкової декларації з податку на доходи громадян. Порядок надання звітності про доходи громадян. Звітні періоди.

Організація та проведення перевірок податків з доходів громадян. Види перевірок. Порядок оформлення результатів перевірок. Види відповідальності платників за порушення податкового законодавства в сфері оподаткування доходів громадян та їх вплив на результати діяльності платників податків.

Контроль за правильністю справляння єдиного податку, ресурсних та інших обов'язкових платежів

Сутність та порядок застосування єдиного податку, ресурсних та інших обов'язкових платежів. Перелік платників та підстави, за яких повинні сплачуватися єдиний податок, ресурсні та інші платежі.

Звітні періоди, порядок надання звітності та терміни сплати. Податкова звітність по зазначених платежах, податкові періоди, терміни, порядок надання. Визначення бази оподаткування та роль податкового корпоративного менеджменту на оптимальність визначення бази оподаткування.

Порядок організації і проведення перевірок повноти нарахування та своєчасності сплати зазначених податків, платежі. Форми і методи контролю. Податкова відповідальність за допущені порушення та шляхи її оптимізації для платника податків.

Митний контроль

Сутність митного контролю. Митні декларації та порядок їх заповнення. Митні режими. Суб'єкти і об'єкти митного контролю.

Форми і методи митного контролю. Організація та порядок проведення митного контролю в Україні. Принципи, форми та методи митного контролю.

Порядок оформлення результатів митного контролю. Відповідальність платників податків щодо порушення ними митного законодавства. Порядок оскарження платниками податків результатів митного контролю.

Зарубіжний досвід адміністрування податків

Податкові системи в економічно розвинених країнах. Принципи побудови податкових систем економічно розвинених країн. Взаємовідносини платників і держави. Податкова культура і відповідальність перед суспільством платників податків розвинених економічно розвинених країн.

Методи адміністрування податків у економічно розвинених країнах. Звітні періоди та терміни подачі декларації. Терміни сплати податків. Порівняння ставок та бази оподаткування по окремих видах податків. Принципи планування та методи проведення документальних перевірок, частота і тривалість їх проведення в західних країнах. Інформаційне забезпечення та його використання при адмініструванні податків в західних країн. Можливість та етапи запровадження західного досвіду адміністрування податків в Україні.

Страховий менеджмент

Сутність і роль страхового менеджменту

Предмет і завдання дисципліни. Структура курсу і його взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Форми занять та методичні поради по вивченню дисципліни.

Поняття, витоки і принципи страхового менеджменту. Види, функції, методи страхового менеджменту. Послідовність дій менеджера страхової компанії під час вироблення рішень

Страхування як особливий вид підприємницької діяльності, роль менеджменту в його розвитку. Суб'єкти страхового підприємництва (страхові організації, перестраховувальні компанії, страхові посередники).

Управління процесом створення страхових організацій. Страхова організація як основний суб'єкт страхового бізнесу й основа розбудови його

менеджменту. Законодавство України про страхове підприємництво. Класифікація страхових організацій, їх організаційно-правові форми. Спеціалізація страхових організацій. Зміст пакету необхідних документів і процедура реєстрації страхових організацій, їх філій, і представництв. Ліцензування страхової діяльності.

Зміст і структура страхового менеджменту та його функції. Нова парадигма менеджменту як виклик перспективи розвитку страхового бізнесу.

Вплив процесів глобалізації економіки на реструктуризацію страхової індустрії. Активізація використання зарубіжного досвіду в розбудові механізму управління страховими формуваннями.

Ресурсний потенціал, структура й органи управління страховою організацією

Соціально-економічна сутність категорії «потенціал організації». Склад, структура й оцінка наявного потенціалу страховика та ефективності його використання. Ресурсний потенціал та його оптимізація.

Життєвий цикл страхової організації і його вплив на управлінські процеси.

Поняття й принципи побудови структури управління страховою організацією. Ієрархічний тип структур управління. Функціональний і структурний підходи в організації управління страховиком. Характеристика організаційних відносин. Лінійна структура. Функціональна структура. Лінійно-функціональна структура управління як найбільш розповсюджена в страхуванні. Лінійно-штабна структура. Дивізіональна структура управління. Співвідношення централізації й децентралізації в структурі органів управління страховою організацією. Центральний офіс. Дирекції, регіональні управління, філії, центри страхових послуг, відокремлені робочі місця й представництва страховиків.

Методи управління трудовим потенціалом. Кадрове забезпечення страхових організацій. Підбір працівників, їх адаптація й підвищення

кваліфікації. Оцінка наслідків роботи окремих підрозділів та працівників страхової організації.

Сутнісна характеристика мотивації персоналу як функція страхового менеджменту. Заробітна плата та інші форми мотивації в страхуванні. Стимулювання інновацій.

Загальні збори акціонерів – найвищий орган управління страховою організацією. Спостережна рада. Рада директорів. Права та обов'язки цих органів. Ревізійна комісія. Права та обов'язки перелічених органів.

Виконавчі органи управління страховою організацією. Правління та його функції. Голова правління, президент, генеральний директор страхової організації. Матриця повноважень із прийняття рішень.

Дорадчі органи управління страховою компанією: рада директорів філій, рада директорів центрів страхових послуг, рада агентів.

Ліга страхових організацій України та інші об'єднання страховиків. Їх роль в управлінні страховою справою.

Функції і роль Нацкомфінпослуг у забезпеченні нагляду за страховою діяльністю. Напрями вдосконалення впливу держави на розвиток страхової справи.

Планування у страховій організації

Визначення стратегії, місії, цілей страховика й шляхів їх досягнення. Система планів розвитку страхової організації. Бізнес-процеси як сукупність дій засновників і менеджменту, що забезпечують реалізацію конкретної мети страховика в межах певної організаційно-правової структури.

Декомпозиція стратегічної цілі за якісними й кількісними показниками та оргструктурою страхової організації. Стратегія страхової організації як генеральна програма дій. Процес розробки стратегії: елементи стратегічного вибору, формування стратегічних цілей, використання методу «опрацювання сценарію майбутнього» організації, оцінка стратегічної ситуації. Інноваційна спрямованість стратегії розвитку. Аналіз альтернатив і вибір стратегії. Проведення SWOT-аналізу при розробці стратегії страховика. Врахування

економічних, соціальних і політичних факторів розвитку страхової організації. Часовий аспект стратегії. Опрацювання плану регіональної діяльності й плану відкриття нових точок продаж. Оцінка необхідних ресурсів.

Необхідність і призначення бізнес-плану страховика. Коло користувачів бізнес-планом. Структура бізнес-плану та характеристика його окремих розділів. Порядок опрацювання, розгляду й затвердження бізнес-плану.

Процес бюджетування в страховій організації. Планування на рівні підрозділів. Бюджетування як одна з форм здійснення контрольної функції страхового менеджменту.

Комунікації та інформаційне забезпечення страхового менеджменту

Комунікації в сучасній страховій організації: сутність, елементи й етапи комунікаційного процесу.

Вимоги до організації інформації. Програмний комплекс страхової компанії: завдання, цілі, механізм функціонування, роль у формуванні ефективних бізнес-процесів та прийнятті управлінських рішень. Системи управління відносинами із клієнтами на базі GRM-технологій. Інформаційний супровід договорів у сфері страхування.

Формування баз даних і управління їх використанням. Електронна база даних при МТСБУ з автотранспортного страхування. Система електронного обміну даними. Використання можливостей Internet.

Страхова статистика та бухгалтерський облік як інструменти управління.

Шляхи вдосконалення інформаційної системи.

Комерційна таємниця та способи її забезпечення в страхових організаціях. Публікація звітності на іншій інформації.

Взаємовідносини страховиків із засобами масової інформації.

Управління маркетинговою діяльністю у страховому бізнесі

Сутність і завдання страхового маркетингу. Маркетингова служба страховика, її функції та організація роботи. Зміст та спрямованість плану

маркетингу на удосконалення управління асортиментом і якістю страхових послуг, формування попиту на ці послуги і стимулювання продаж.

Маркетингові дослідження в страхуванні: завдання, види та форми. Аналіз ринкової ситуації та конкурентного середовища. Сегментування і вибір цільових ринків. Методи збору та аналізу інформації про споживачів страхових послуг та конкурентів. Оцінка інтенсивності конкуренції на ринку страхових послуг. Основні елементи державної політики регулювання конкуренції в сфері страхування. Визначення факторів, що впливають на динаміку продаж. Формування та реалізація конкурентних переваг страхової організації.

Розширення пропозиції страховика. Розробка та просування нових видів страхових послуг. Управління рекламною діяльністю. Підтримування зв'язків зі споживачами страхових послуг. Реалізація форм і методів паблік рилейшнз.

Побудова ефективної системи продажу: канали розподілу та мотивація причетних до надання страхових послуг. Реалізація заходів щодо підвищення ефективності роботи в каналах розподілу. Прямі продажі: через головний офіс та відокремлені структурні підрозділи.

Роль, значення та тенденції розвитку страхового посередництва в Україні. Страхові агенти, їх класифікація та основні функції. Страхові та перестрахові брокери: функції та організація діяльності. Нові форми страхового посередництва. Віртуальне страхове посередництво. Організація продажу страхових послуг у системі MLM. Асистанс (медичний та технічний). Винагорода страховим посередникам.

Управління відбором ризиків на страхування

Сутність ризик-менеджменту в контексті визначення потреби в страхуванні. Поняття й класифікація ризиків. Ознаки ризиків, що можуть бути прийняті на страхування.

Організація відбору ризиків на страхування. Управління даним бізнес-процесом із метою формування та забезпечення збалансованості страхового портфеля. Етапи відбору ризиків.

Тарифікація. Побудова тарифікаційної системи. Страховий тариф як ціна за страхову послугу. Структура тарифу. Основні методологічні підходи при здійсненні актуарних розрахунків. Тарифна політика, її цілі та принципи.

Андерайтинг як важливіший бізнес-процес страховика. Складові й основні завдання андерайтингу. Вимоги до управління андерайтингом.

Ідентифікація ризиків. Виявлення можливих ризиків та визначення причин імовірності їх настання. Джерела й способи отримання необхідної інформації для проведення даного заходу.

Оцінка ризику. Методи кількісного і якісного аналізу внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують причини й величину ризиків. Визначення показників: ймовірності або частоти збитку, очікуваного значення збитку, максимального збитку та відхилень фактичних результатів від очікуваних.

Визначення розміру та періоду страхового покриття. Розрахунок страхової премії.

Контроль за ризиком. Урахування факторів територіальної та часової розкладки ризиків. Доцільність перестраховування ризиків.

Укладення страхових договорів та контроль за їх виконанням.

Врегулювання страхових претензій

Служба врегулювання претензій: завдання та місце в страховій компанії. Процедура та етапи врегулювання страхових претензій. Дії сторін договору в разі настання страхового випадку. Залучення аварійних комісарів та інших експертів для з'ясування причин настання страхового випадку та визначення розміру завданої шкоди. Документальне оформлення страхової претензії. Технологія перевірки достовірності страхового випадку й нанесення ним шкоди страхувальнику. Розрахунок страхових виплат. Форми страхових виплат. Порядок врегулювання збитків у різних видах страхування. Особливості виплат страхових сум за договорами зі страхування життя.

Оформлення регресних позовів до осіб, винних у скоєнні страхових випадків. Контрибуція в сфері страхування.

Формування ефективної служби безпеки та механізм її взаємодії з іншими підрозділами страхової компанії.

Управління грошовими потоками страховика

Грошовий потік як сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, які генерують діяльність суб'єкта господарювання.

Фактори, що зумовлюють особливості грошових потоків у страхових організаціях. Види грошових потоків: вхідний, внутрішній і вихідний. Модель грошових потоків страховика.

Грошові потоки, що обслуговують операційну діяльність страховика. Організація управління процесом мобілізації доходів страховика.

Доходи від страхової діяльності: зароблені страхові премії, комісійна винагорода за передачу ризиків у перестраховування, частки страхових виплат і відшкодувань, що надходять від перестраховиків, повернені суми з резерву збитків та централізованих страхових резервних фондів. Порядок визначення заробленої страхової премії.

Менеджмент витрат страховика. Витрати страховика на здійснення страхової діяльності: страхові виплати, відрахування в централізовані страхові резервні фонди та в технічні резерви інші, ніж резерв незароблених премій, витрати на ведення. Проблеми оптимізації витрат на ведення справи.

Грошові надходження й витрати, зумовлені інвестиційною й фінансовою діяльністю страховика. Управління процесом розподілу прибутку. Особливості оподаткування прибутку страховиків. Чистий прибуток, порядок його використання. Розподіл чистого прибутку. Вільні резерви страховика. Виплата дивідендів. Реінвестування.

Управління фінансовою надійністю страховика

Поняття фінансової надійності та методи її забезпечення. Вплив тарифної політики страховика на фінансові результати. Роль перестраховувальних програм у збалансуванні страхового портфеля.

Поняття технічних резервів. Склад технічних резервів згідно із Законом України «Про страхування». Резерв незароблених премій. Порядок

формування резерву незароблених премії та визначення частки перестраховика в цьому резерві страховика.

Резерв збитків. Види резерву збитків. Порядок формування резерву збитків за заявленими вимогами страхувальників. Визначення частки перестраховика в резерві збитків. Резерв коливань збитковості та порядок його формування. Резерв катастроф та порядок його створення. Формування інших резервів.

Інвестиційна діяльність страховика, її напрямки. Інвестиційний ризик та дохідність, їх взаємозв'язок. Диверсифікація та ризик інвестиційного портфеля.

Розміщення коштів страхових резервів. Зміст і порядок державного регулювання розміщення страхових резервів. Нормативи розміщення страхових резервів. Напрямки та принципи інвестування тимчасово вільних коштів страховика.

Вплив структури розміщення та інвестування коштів страхових резервів на забезпечення платоспроможності страхової організації.

Платоспроможність страховика та умови її забезпечення. Статутний фонд страховика, особливості його формування. Гарантійний фонд. Вільні резерви страховика. Фактичний запас платоспроможності страховика та порядок його визначення. Визначення нормативного запасу платоспроможності. Система управлінських заходів щодо покращання платоспроможності страховика.

Оцінка структури активів та пасивів страховика. Структура дебіторської та кредиторської заборгованості.

Показники фінансової стійкості (коефіцієнти): автономії (незалежності); фінансової стійкості; використання активів; використання власних коштів; співвідношення позикових та власних коштів; маневреності власних коштів; концентрації власного капіталу; показник заборгованості кредиторам.

Показники ліквідності: коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Нормативні показники діяльності страхової компанії та їх роль у забезпеченні рентабельної роботи страховика.

Фінансовий моніторинг у страхових організаціях

Фінансовий моніторинг і його завдання у справі запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму. Дії, які відносяться до легалізації (відмивання) доходів.

Система фінансового моніторингу: первинний (внутрішній) та державний (зовнішній) рівень.

Страхові компанії, як суб'єкти первинного фінансового моніторингу. Завдання та обов'язки суб'єкту первинного фінансового моніторингу. Суб'єкти державного фінансового моніторингу: завдання, функції та права.

Ідентифікація осіб, що здійснюють фінансові операції. Порядок надання інформації. Фінансові операції страхової організації, які підлягають внутрішньому та обов'язковому фінансовому моніторингу. Призначення працівника, відповідального за проведення первинного фінансового моніторингу. Вимоги до його кваліфікації та забезпечення відповідного навчання. Програма та правила проведення фінансового моніторингу.

Фінансовий менеджмент

Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Сутність фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства. Необхідність і умови забезпечення ефективності фінансового менеджменту.

Мета фінансового менеджменту. Основні завдання фінансового менеджменту. Значення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства для реалізації кінцевих інтересів його власників.

Система забезпечення фінансового менеджменту

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту. Організаційне забезпечення фінансового менеджменту. Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Фінансова інформаційна база та загальні вимоги до неї. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Основні користувачі фінансової інформації.

Управління грошовими потоками на підприємстві

Поняття грошового потоку. Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух коштів.

Вхідні грошові потоки і їх характеристика. Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками. Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовим потоком «оплата рахунків суб'єктів господарювання». Перерахування коштів до бюджету і цільових державних фондів. Погашення зобов'язань за кредитами та інших боргових зобов'язань. Витрати на оплату праці.

Планування надходження й використання коштів. Розробка й застосування платіжного календаря.

Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі. Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик і його вплив на зміну вартості грошей.

Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей і її зміст. Поняття компаундування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням анuitетів. Використання процентного фактора в розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей і її зміст. Поняття дисконтування та сфера його застосування. Визначення суми дисконту. Визначення чистого дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості анuitетів. Поточна вартість довічної ренти. Використання процентного фактора в розрахунках теперішньої вартості грошей.

Урахування фактора часу в розрахунках вартості облігацій та акцій.

Управління прибутком

Зміст і завдання управління загальним прибутком. Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності. Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Зовнішні та внутрішні фактори. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз безбитковості виробництва. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві. Політика максимізації прибутку підприємств. Операційний леверидж.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність і завдання управління розподілом прибутку. Фактори, що впливають на розподіл загального прибутку. Вплив на розподіл прибутку системи оподаткування підприємств.

Управління використанням чистого прибутку. Аналіз використання прибутку. Створення резервного фонду. Політика розвитку підприємства з використанням прибутку. Дивідендна політика.

Управління активами

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів. Зміст і завдання управління оборотними активами. Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Визначення оптимальної структури дебіторської заборгованості. Забезпечення ефективного контролю за рухом і своєчасним поверненням дебіторської заборгованості. Методи інкасації дебіторської заборгованості. Методи рефінансування дебіторської заборгованості. Управління коштами. Оптимізація залишку коштів підприємства.

Джерело формування оборотних активів підприємств та способи забезпечення їх оптимальної структури. Стратегія фінансування оборотних активів: агресивна модель, консервативна модель, компромісна модель.

Управління необоротними активами підприємства. Управління основними засобами, нематеріальними активами.

Вартість капіталу та оптимізація його структури

Сутність капіталу підприємства. Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Фактори, що впливають на обсяг капіталу. Власний капітал і його формування. Статутний капітал. Пайовий капітал. Резервний капітал. Нерозподілений прибуток. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал. Довгострокові фінансові зобов'язання. Короткострокові фінансові зобов'язання. Кредиторська заборгованість. Управління позичковим капіталом. Управління кредиторською заборгованістю.

Вартість капіталу. Вартість капіталу як міра прибутковості. Норма капіталу. Базова концепція визначення вартості капіталу. Визначення вартості власного капіталу. Вартість акціонерного капіталу. Оцінка позик. Оцінка загальної вартості капіталу. Інфляція та ринкова вартість капіталу. Розрахунок середньозваженої вартості капіталу. Фінансовий леверидж. Ефект фінансового левериджу.

Структура капіталу. Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Оптимізація структури капіталу. Політика підприємства щодо структури капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Управління інвестиціями

Сутність і класифікація інвестицій. Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій і особливості управління ними. Капітальні інвестиції. Види інвестиційних проектів і вимоги до їх розробки. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів. Окупність капітальних вкладень та її розрахунок. Особливості управління інноваційними інвестиціями підприємств. Управління реалізацією реальних інвестиційних проектів. Порядок розробки бюджету капітальних вкладень.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Амортизаційна політика підприємства. Використання прибутку. Інструменти довготермінового фінансування інвестицій. Визначення оптимальної структури джерел фінансування капіталовкладень. Прогнозування джерел.

Фінансова та інвестиційна діяльність підприємства. Управління фінансовими інвестиціями. Вкладання коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках. Портфель фінансових вкладень та принципи його формування. Методи оцінки інвестиційного портфеля з урахуванням ризику. Диверсифікація інвестиційного портфеля. Ризикові інвестиції (венчурний капітал).

Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків: валютний, депозитний, процентний, інфляційний, інвестиційний, кредитний. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків. Визначення рівня ризику і його впливу на фінансовий стан підприємства та на його прибутковість.

Зміст управління фінансовими ризиками. Процес їх прогнозування та нейтралізації у фінансовій діяльності підприємств.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні методи оцінки рівня ризиків. Експертні методи оцінки. Аналогові методи оцінки. Премія за ризик та порядок її визначення.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків. Страхування ризиків. Використання механізмів диверсифікації.

Аналіз фінансових звітів

Призначення й види фінансових звітів. Методи оцінки фінансових звітів. Склад, характеристика та зміст фінансової звітності підприємства згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Зміст і завдання аналізу фінансових звітів.

Бухгалтерський баланс і його значення для аналізу фінансового стану підприємства. Аналіз динаміки і структури активу та пасиву балансу.

Аналіз звіту про фінансові результати підприємства. Аналіз звіту про рух коштів. Критерії і методика оцінки незадовільної структури балансу підприємств.

Система показників фінансового стану підприємства та їх оцінка. Аналіз економічного потенціалу підприємства. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Оцінка ліквідності балансу підприємства. Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства і їх оцінка. Показники ринкової ділової активності підприємства.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства.

Внутрішньо-фірмове фінансове прогнозування та планування

Фінансове прогнозування та планування в системі фінансового менеджменту. Цілі й завдання внутрішньо-фірмового фінансового прогнозування та планування. Методи фінансового прогнозування та планування. Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів (кошторисів). Методика розрахунку основних фінансових

показників бюджетів. Оперативне фінансове планування як основа внутрішньо-фірмового фінансового контролю.

Антикризове фінансове управління підприємством

Зміст та завдання антикризового фінансового управління підприємством. Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система випереджального реагування на загрозу банкрутства і комплекс запобіжних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Досудова санація. Санація з рішення господарського суду. Менеджмент санації підприємства, його функції та завдання.

Методи фінансування санації підприємства. Управління залученням зовнішніх фінансових джерел та внутрішніми джерелами фінансування.

Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління підприємством. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємств.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ ЗА ФАХОМ

Оцінювання результатів складання державного екзамену за фахом здійснюється у порядку, передбаченому прийнятою в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини системою контролю знань:

- за національною (4-бальною) шкалою: відмінно; добре; задовільно; незадовільно.

- за 100-бальною шкалою:

90 – 100 балів – відмінно – відмінне виконання з незначними помилками,
82 – 89 балів – добре – вище середніх стандартів, але з деякими помилками;

75 – 81 бали – добре – в цілому змістовна робота зі значними помилками;

69 – 74 бали – задовільно – чітко, але зі значними недоліками;

60 – 68 бали – задовільно – виконання відповідає мінімальним критеріям;

менше 60 балів – незадовільно.

Виконання всіх екзаменаційних завдань з державного екзамену за фахом є обов'язковим. Незадовільна оцінка з одного з екзаменаційних завдань є підставою для виставлення незадовільної оцінки за державний екзамен в цілому. Оцінки державного екзамену виставляє кожен член комісії. Підсумкова оцінка державного екзамену за фахом визначається як середня з позитивних оцінок за кожен вид екзаменаційних завдань. Рішення Екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні екзамену, а також про присвоєння студентам кваліфікації та видання випускникам дипломів (загального зразка чи з відзнакою) приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови ЕК є вирішальним.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Євтух О. Т. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки: навч. посібник : рек. МОН України для студ. ВНЗ / [рец. О. В. Дзюблюк, М. М. Єрмошенко, В. В. Корнєєв [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 407 с.
2. Зайцев О. В. Податковий менеджмент : підручник / О. В. Зайцев. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. – 308 с.
3. Кузнецова С. А. Фінансовий менеджмент: навч. посібник : рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 122 с.
4. Курмаєв П. Ю. Податковий менеджмент / П. Ю. Курмаєв. – Умань: ПП Жовтий, 2011. – 83 с.
5. Нєно І. М. Страховий менеджмент / І. М. Нєно. – Харків: Бурун книга, 2011. – 224 с.
6. Онисько С. М. Податкова система: підручник / С. М. Онисько, І. М. Тофан, О. В. Грицина. – Львів: «Магнолія 2006», 2013. – 351 с.
7. Плиса В. Й. Страховий менеджмент : навч. посіб. / В. Й. Плиса ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. – 377 с.
8. Податкова система: навчальний посібник / за заг. ред. В. Л. Андрущенко. – К.: Центр учбової літератури, 2016. – 416 с.
9. Страховий менеджмент : навч. посіб. / Куцик П. О. [та ін.] ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. – Львів : Вид-во Львів. комерц. акад., 2015. – 243 с.
10. Страховий менеджмент : підручник / [С. С. Осадець, О.В. Мурашко, В.М. Фурман та ін.] ; за наук. ред. д-ра екон. наук., проф. С. С. Осадця. К.: КНЕУ, 2011. – 333 с.
11. Супрун А. А. Страховий менеджмент : навчальний посібник : рек. МОН України / А. А. Супрун, Н. В. Супрун / МОН України, Державний ВНЗ

«Київський Національний економічний ун-т імені Вадима Гетьмана», Криворізький економічний ін-т. – Львів : Магнолія 2006, 2014. – 300 с.

12. Фінансовий менеджмент : підручник ; затв. МОН України / наук ред. А. М. Поддєрьогін ; МОН України, Київський НЕУ ім. Вадима Гетьмана. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 535 с.

13. Школьник І. О.. Фінансовий менеджмент : навч. посібник : рек. МОН України як навч. посібник для студ. ВНЗ / І. О. Школьник, І. М. Боярко, Б. І. Сюркало. – Суми : Університетська книга, 2009. – 300 с.

Додаткова

1. Безугла В.О. Страхування / В.О. Безугла. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 580 с.

2. Бердинець М. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі : навч. посіб. / М. Д. Бердинець, А. В. Сурженко. – К. : «Центр учбової літератури», 2016. – 352 с.

3. Беручка В. О. Страхування / В. О. Беручка. – К. : ЦУЛ, 2008. – 580 с.

4. Білошкурський М. В. Фінансовий менеджмент: розрахунки в MS Excel (методичні рекомендації для практичних занять) / М.В. Білошкурський. – Умань : УДПУ, 2015. – 86 с.

5. Бригхэм Ю. Финансовый менеджмент / Ю. Бригхэм, М. Эрхардт ; пер. с англ. под ред. к. э. н. Е.А. Дорофеева. – 10-е изд. – СПб. : Питер, 2009. – 960 с.

6. Буряк Л. Д. Фінансовий менеджмент у малому бізнесі : навч. посіб. : рек. МОН України / Л. Д. Буряк. – К. : КНЕУ, 2007. – 425 с.

7. Ванхорн Дж. Основы финансового менеджмента / Ванхорн Джеймс, Вахович мл., Джон М. ; пер. с англ. – 12-е издание. – М. : ООО «И.Д.Вильямс», 2008. – 1232 с.

8. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент : навч. посібник : рек. МОН України / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Знання, 2008. – 483 с.

9. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент : [підручник] / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна. – 2-е вид. – Київ : Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
10. Кузьменко Л. В. Фінансовий менеджмент : [навч. посібн] / Л. В. Кузьменко, В. В. Кузьмін, В. М. Шаповалова. – Херсон : Олді-плюс, 2009. – 256 с.
11. Найденко О. Є. Податковий контроль : підручник / О. Є. Найденко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 386 с.
12. Павленко В. Страховий бізнес України / В. Павленко. – К.: Арт-Медіа, 2009. – 111 с.
13. Плиса В. Й. Страхування : навчальний посібник. 2-ге видання / В. Й. Плиса. – К.: Каравела, 2008. – 392 с.
14. Проблеми розвитку корпоративного податкового менеджменту / Ю. Б. Іванов, О. М. Тищенко, О.В. Грачов та ін. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 496 с.
15. Страхові послуги : підручник / керівник авт. кол. й наук. ред. С. С. Осадець і доц. Т. М. Артюх. – К. : КНЕУ, 2007. – 464 с.
16. Страхування : підручник / [за ред. В. Д. Базилевича]. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
17. Фінансовий менеджмент : [навч. посібн.] / [Момот Т. В., Безугла В. О., Татаруєв Ю. О., Кадничанський М. В., Чалий І. Г.] ; За ред. Т. В. Момот. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.